

KRIMINALINIŲ BAUSMIŲ SISTEMOS DARNA IR SANKCIJŲ OPTIMIZAVIMAS KAIP BAUDŽIAMOSIOS POLITIKOS VEIKSMINGUMO PRIELAIDOS (1999)

Bendradarbiaujančios institucijos: Nusikalstamumo prevencijos Lietuvoje centras

Tyrėjų grupė: A. Čaplinskas, A. Bentkuvienė, A. Dapšys, J. Misiūnas, V. Poškevičius

Tyrimu siekta nustatyti Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse įtvirtintą bausmių sistemą, sankcijų optimizavimo problemas ir pasiūlyti jų sprendimo būdus. Tyrimas apėmė detalią LR baudžiamojo kodekso ir užsienio valstybių (Danijos, Ispanijos, Lenkijos, Rusijos, Suomijos, Vokietijos ir Švedijos) baudžiamųjų sistemų lyginamąją analizę, kuri buvo atlikta, remiantis specialiai tyrimui sudaryta skirtingose sankcijų sistemose numatytą laisvės atėmimo bausmių lyginimo metodika.

Atliekant mokslo tiriamąjį darbą, buvo parengta analizės metodika. Analizė buvo atliekama pirmiausia BK projekto specialiosios dalies straipsnius klasifikuojant pagal vertybinį kriterijų, t.y. nusikalstamas veikas suskirstant į grupes, siejamas su tomis veikomis pažeidžiamomis vertybėmis. Remiantis siūlomu nusikalstamos veikos modeliu, kiekvienai vertybei buvo nustatytas maksimalus tą vertybę pažeidžiančių veikų pavojingumas ir, atsižvelgus į Lietuvos Respublikos ir užsienio valstybės baudžiamųjų įstatymų lyginamosios analizės rezultatus, pavojingumas išreiškiamas atitinkamu laisvės atėmimo bausmės dydžiu (taip nustatant maksimalias BK projekto kiekvieno skyriaus sankcijų ribas). Po to kiekvieno skyriaus viduje buvo išskiriamos trys santykinės nusikaltimų sunkumo kategorijos (nesunkūs, sunkūs ir labai sunkūs nusikaltimai) ir nustatomi jas nusakantys požymiai. Kiekvienai kategorijai nustatoma maksimali sankcijos riba. Vadovaujantis nagrinėjamų nusikalstamų veikų modeliais, kiekvienas nagrinėjamo skyriaus straipsnis buvo priskiriamas atitinkamai sunkumo kategorijai. Kategorijų viduje sankcijų dydžiai buvo nustatomi vadovaujantis atitinkamos nusikalstamos veikos modeliu ir atsižvelgiant į lyginimo su galiojančio ir atitinkamų užsienio šalių kodeksų straipsniais rezultatus, bei Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso projekto kitų skyrių lygintiniais straipsniais, bet neperžengiant pogrupio maksimalios sankcijos ribos. Sankcijų dydžiai lyginami atsižvelgiant į lyginamų baudžiamųjų kodekso bausmių sistemas, bausmių skyrimo taisykles, kitus bendrosios dalies ypatumus ir nagrinėjamos veikos kriminalizavimo ypatumus.

Atliktas tyrimas leido suformuluoti ir pagrįsti pasiūlymus keisti 47 BK projekte numatytų sankcijų ribas. Taip pat buvo suformuluoti pasiūlymai bausmių sistemos struktūros atžvilgiu: rekomenduojama keisti arešto minimaliuosius terminus, tobulinti poveikio priemonių, skirtų nepilnamečiams, sistemą, grįžti prie atsisakymo bausmių skirstymo į pagrindines ir papildomas.

Publikuota: Čaplinskas A., Dapšys A., Misiūnas J., Poškevičius V. Kriminalinių bausmių sistemos darna ir sankcijų optimizavimas kaip baudžiamosios politikos veiksmingumo prielaidos // Teisė. Mokslo darbai. - 2000. - Nr. 37.